

Οι Κοζανίτες και τὰ σκόρδα

Στὴν Κοζάνη τῆς Μακεδονίας, θέλεις γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ ἐξυπνάδα τῶν κατοίκων τῆς, θέλεις γιατί, ἔτσι τὸ ἔφερνε ἡ τύχη, συνέβαιναν πάντοτε, πράγματα περίεργα.

Ἐποῦ, μιὰ φορά, στὰ 1920, στὴν μεσογειοτάτην αὐτὴν πόλιν τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο, διώρισε καὶ Ἑλληνα Τελώνη!

—Ἐπήραιναν φορτωμένοι μὲ σκόρδα στὴ Βιέννη!...

τὴν ἀνάκλησί του, ἡ ὁποία ἀργοῦσε νὰ φτάσῃ.

Κι' ὁ Τελώνης αὐτός, ἔμεινε πολὺν καιρὸ ἐκεῖ, ὡς πού νὰ ἀναφέρῃ στὸ ὑπουργεῖο ὅτι «δὲν ὑπάρχει Τελωνεῖο στὴν Κοζάνη» καὶ νὰ γίνῃ, ἡ ἀνάκλησίς τῆς τοποθετήσεώς του, καὶ ἡ μετάθεσίς του σ' ἄλλη πόλι τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα τελωνεῖο, θάλασσα καί... Τελώνια, λαθρεμπόρους δηλαδή!

Τὸν καιρὸ του στὴν Κοζάνη, ὁ... ἄνευ Τελωνεῖου Τεκαρίτη Τσιτσελίκη, ἀναμμένων λώνης τὸν περνοῦσε μὲ τὸν μα-

*

**

Ἄλλη μιὰ φορά πάλι, ὅταν ἀποφασίσθηκε νὰ ληφθῇ κάποια πρόνοια, γιὰ τὸ φλέγον τότε λεμβουχικὸ ζήτημα, τὸ ὅποιο ἀνεκινήθη μὲ τὸ πλεύρισμα τῶν ἀτμοπλοίων στὶς ἀποβάθρες τῶν ἐλληνικῶν λιμένων, ἄνευ μεσολαθήσεως θαρκάρηδων, ὁ Δήμαρχος Κοζάνης, ἔλαβεν ἓνα ἔγγραφο τοῦ εἰδικοῦ Ὑπουργείου, διὰ τοῦ ὁποίου τοῦ ζητοῦσαν νὰ στείλῃ τὸ ταχύτερον, κατάλογο τῶν λεμβούχων τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων.

Και επειδή ο τότε Δήμαρχος Κοζάνης δεν απάντησε, γιατί ου-
τε λεμβούχους ούτε θάρκες, ούτε αποβάθρες είχε η Κοζάνη, το Ύ-
πουργείο τον παρετήρησε μετά δριμύτητος και τον διέταξε τηλεγρα-
φικώς ν' απολογηθῆ γιατί... δεν απάντησε άμέσως!

Τò πιο περίεργο δὲ εἶναι, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖο
ζητούσε ἀπὸ τὸν Δήμαρχο νὰ τοῦ στείλῃ πίνακα
τῶν λεμβούχων καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν... Λιμενάρχη
τῆς Κοζάνης.

Γιατὶ καὶ Λιμενάρχης εἶχε διορισθῆ, ἄλλοτε,
ἐκεῖ, καὶ ἔγγραφα ἐστέλλοντο ἐπὶ ἀρκετὸν και-
ρὸ, μὲ τὴν ἐπιγραφή:

«Κ Ὑ ρ ι ο ν Λ ι μ ε ν ἄ ρ χ η ν Κ ο
ζ ἄ ν η ς

Εἰς Κοζάνην»

Τὰ ὁποῖα ἔγγραφα οἱ πονηροὶ ταχυδρομικοὶ,
ἐπέστρεφον στὸ Ὑπουργεῖο, μὲ τὴν χαϊρέκακον
ἐπιγραφήν:

Ἐκάλεσαν τοὺς γαι-
τροὺς!

«Ἄ γ ν ὄ σ τ ο υ ὀ ι α μ ο ν ῆ ς».

**

Ἄν δὲν εἶχεν, ὅμως λεμβούχους ἢ Κοζάνη, εἶχεν ἄλλοτε, μιὰ
φορὰ καὶ ἓναν καιρὸ στὰ πολὺ ευτυχισμένα χρόνια, πρὶν γίνουιν ἀκόμα
οἱ Μακεδονικοὶ σιδηρόδρομοι, πολλοὺς καὶ ἱκανοὺς ἀγωγιάτες (κι-
ραντζήδες) οἱ ὁποῖοι μετέφερον ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες μέχρι Βιέν-
νης, ἀπὸ τὴν Κοζάνη, καὶ μέχρι Βουδαπέστης, καὶ ἀκόμα παραπάνω.

Ἄφηστε δά, πού τὸ ταξίδι Κοζάνης — Ἀνδριανουπόλεως —
Κωνσταντινουπόλεως, ἦταν τότε ἓνα παιχνίδι γι' αὐτοὺς.

Τότε ἢ Κοζάνη εἶχε βιοτεχνική κίνηση μεγάλη. Ἐγίνετο κα-
τεργασία δερμάτων καὶ γουναρικῶν καὶ εἶχε ἀνταπόκρισιν μὲ τὴ Λει-
ψία, τὴν Βιέννη κι' ἄλλες πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τὰ πήγαιναν δὲ τότε — σιδηροδρόμων μὴ ὑπαρχόντων — τὰ
ἐμπορεύματα αὐτὰ μὲ ζῶα ἀπὸ τὴν Κοζάνη.

Ἄπὸ τότε ὑπάρχουν στὴν Κοζάνη, ἐκεῖνα τὰ ὠραῖα μεταξωτὰ
καὶ ποικιλόχρωμα μαντήλια, πού φοροῦνε καὶ σήμερα ἀκόμα ἢ Κοζα-
νίτισσες, τὰ ὁποῖα ἀποκαλοῦν «Λειψάνικα», τῆς Λειψίας δηλαδὴ καὶ

ΟΙ ΚΟΖΑΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΚΟΡΔΑ

τά ὅποια τοὺς δίδουν τόση χάρι καὶ δροσερότητα.

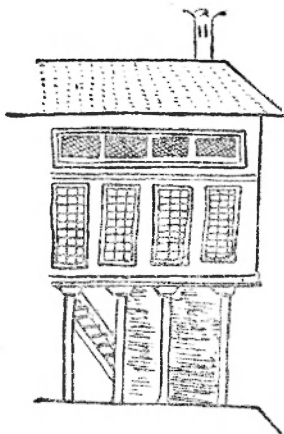
Τὶς μαντῆλες αὐτές, τὶς ἔφερναν στὰ κορίτσια των, τὶς γυναίκες καὶ τὶς ἀρραβωνιαστικές των, οἱ ἔμποροι τῆς Κοζάνης, οἱ ὅποιοι πηγαινοερχόντουσαν, γιὰ τὶς δουλειές τους στὴ Γερμανία.

*

**

Ἔτσι δημιουργηθῆκαν εἰδικοί ἀγωγιάτες στὴν Κοζάνη γιὰ τὴ Βιέννη κι' ἄλλες πόλεις.

Κι' ἐπειδὴ ταξιδεύανε ἡμέρες, ὅσο νὰ πᾶνε στὴ Βιέννη, — εἴκοσι ἡμέρες ἔκαναν ὅσο νὰ πᾶνε, στὴ Βιέννη, μὲ τὰ ἄλογα καὶ ἄλλες εἴκοσι γιὰ νὰ γυρίσουν! — ἔπαιρναν μαζί τους, μεγάλη προμήθεια τροφίμων ἀπὸ τὴν Κοζάνη: Ψωμιά, τυριά καὶ σκόρδα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀλόκληρες «σκορδοπλεχταριές!» Ἐπίσης ἀφθονο κρασί, μέσα στίς «σότρες».

Πολὺ παλαιὸ σπίτι τῆς Κοζάνης, κείμενον παρὰ τὸ δικαστικὸν μέγαρον καὶ ἀνήκον στον ἱερέα τῆς πόλεως.

Στὴ Βιέννη εἶχαν ὀρισμένο χάνι, στὸ ὅποιο κατασκηνώνων καὶ διέμενον.

Μόλις ξεφόρτωναν τὰ ἐμπορεύματα καὶ σιγούρευαν τὰ ζῶα τους, σὰν ἄνθρωποι τοῦ ὑπαίθρου ποὺ ἦσαν, ἔβγαιναν νὰ φαγε ἔξω στὸ πεζοδρόμιο, τὸ ψωμί τους, τὴ «σουβλιμάδα» τους, τὰ ἀφθονα σκόρδα τους, τὸ κρασί τους.

Μιὰ φορὰ μάλιστα, συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς περιέργο μ' αὐτοὺς — καθὼς μοῦ διηγεῖτο ὁ κ. Τσιμινάκης — στὴ Βιέννη.

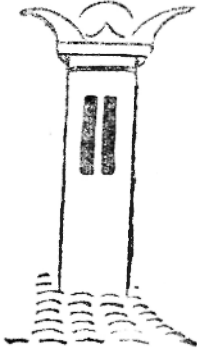
Στὴν αὐστριακὴ πρωτεύουσα, τὰ σκόρδα τότε ἦσαν ἀγνωστα. Ὑπῆρχον μόνον, ὡς φάρμακο στὰ φαρμακεία.

Ὁ λαὸς θεωροῦσε τὸ σκόρδο, ὡς ναρκωτικὸ. Τρωγόμενον μάλιστα πολὺ, ὡς δηλητήριο. Ὅταν εἶδαν λοιπόν, οἱ Βιεννέζοι, τοὺς Κοζανίτες, νὰ τρῶνε σκόρδα ἀφθονα, μαζευθῆκαν γύρω τους καὶ τοὺς ἔβλεπαν μὲ περιέργεια καὶ τρόμο.

— Μὴν τρῶτε πολλὰ, τοὺς ἔλεγαν, θὰ δηλητηριασθῆτε!

Ἄλλὰ οἱ ἀγωγιάτες εἶτε γιατί δὲν ἤξεραν τὰ Βιεννέζικα καὶ δὲν καταλάβαιναν τί τοὺς ἔλεγαν, ἢ γιατί ἐγνώριζαν καλύτερα τὰ... σκόρδα τους, τρώγανε ἀκόμη περισσότερα ἐπιδεικτικῶς.

Ἐν τῷ μεταξύ μαζεύτηκε πλῆθος λαοῦ ἐκεῖ.

— Τί εἶναι; Τί συμβαίνει;

— Κάτι Ἑλληνες ἐδῶ, δηλητηριάζονται!

— Γιατί;

— Ἴσως νὰ θέλουν ν' αὐτοκτονήσουν!

Οἱ Κοζανίτες, ἀφοῦ φάγανε καὶ θρῆκαν ἀπόσκιο καὶ δροσιὰ στὸ πεζοδρόμιο, στῶσαν τὶς καπότες των καὶ δὲν ἄργησαν νὰ κοιμηθοῦν.

Ἐκεῖνος ἀνεταράχθη.

Κι' ἔτρεξαν νὰ εἰδοποιήσουν τὴν ἀστυνομία καὶ τοὺς γιατρούς, γιὰ νὰ τοὺς σώσουν!

Οἱ γιατροὶ ἔσπευσαν νὰ τοὺς ξυπνήσουν, γιὰ

Περίεργες καὶ χαρὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν στὸ Νοσοκομεῖο.

κηρυσσιτικὲς καπνοδό-
χες τῶν παλαιῶν
σπιτιῶν τῆς Κοζά-
νης.

— Τί εἶναι; Τί συμβαίνει; ρώτησαν δύσθυμοι αὐτοί.

— Παρακαλοῦμεν... μήπως... δηλητηριασθήκατε;

— Νὰ δηλητηριασθοῦμε! Ἄπο τί;

— Ἄπο τὰ σκόρδα.

Καὶ τοὺς ἔδωσαν νὰ ἐννοήσουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Ἐμεῖς νὰ δηλητηριασθοῦμε ἀπὸ τὰ σκόρδα; τοὺς ἀπάντησαν γελῶντες οἱ Κοζανίτες. Ἐμεῖς ἂν δὲν φᾶμε ἀπὸ δέκα κεφάλια σκόρδα, τὴν ἡμέρα, στὴν Κοζάνη, θὰ πεθάνουμε!...

Οἱ γιατροὶ ὁμως δὲν ἐπέισθησαν καὶ τοὺς κράτησαν καὶ τοὺς παρακολούθησαν, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ βεβαιωθοῦν γιὰ τῆς πράξεώς των τὰς συνεπείας.

Ἴσως μάλιστα νὰ ἔγραφε κανεὶς καὶ καμμιά ἐπιστημονικὴ μελέτη, τότε, γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό: «Διὰ τὸ ἀκίνδυνον τῶν σκόρδων ἐν Κοζάνη καὶ ἐπὶ τῶν κατοίκων της».

**

Τὰ συχνὰ αὐτὰ ταξίδια τῶν Κοζανιτῶν στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη

ΟΙ ΚΟΖΑΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΚΟΡΔΑ

και ιδίως στη Γερμανία, συνετέλεσαν ώστε πολλοί Κοζανίτες, να μάθουν τὰ Γερμανικά.

Και γι' αυτό, κάποτε πού εξέδραμαν μέχρι Κοζάνης οι Πρόξενοι τής Θεσσαλονίκης, και φιλοξενηθήκανε σέ κάποιο καλό σπίτι Κοζανίτικο, παρατήρησαν με έκπληξι τους, ότι όλοι οι παρακαθήμενοι στό τραπέζι έγνωρίζαν Γερμανικά.

Και όχι μόνον οι παρακαθήμενοι, αλλά και τὸ γκαρσόνι πού σερβίριζε, Τζιμαλάς όνομαζόμενος, συνεννοείτο και αυτός... Γερμανιστί, με τούς Προξένους!

Ἀπό τότε έμειναν και πολλοί Μακεδόνες με μεγάλες δουλειές στη Βιέννη.

Μοῦ ανέφεραν σχετικῶς κάποιον Σατιστινὸ Νεράντζην , ἄν ένθυμοῦμαι καλῶς, τοῦ όποίου οι απόγονοι έχουν ακόμα μεγάλο εργοστάσιο μαγνηλιῶν στη Βιέννη.

Και σήμερα ακόμα στην Κοζάνη συναντα κανείς λέξεις Βιεννέζικες στην κοινή γλώσσα τοῦ λαοῦ.

Τὰ μπουρέκια π.χ. στην Κοζάνη τὰ λένε «κ ί χ ι α».

Τὰ παραπετάσματα τὰ λέν «φ ε ρ χ ά ν ι α».

«Ρ α ῖ ς - κ ὸ χ» λένε ένα είδος χαλβά, πού φτιάγουν με ρύζι, ἴσως κατ' απομίμησιν Γερμανικου γλυκίσματος.

«Σ λ ά ῖ - φ ρ ὸ κ» αποκαλοῦν τὸ νυχτικό φόρεμα τοῦ ὕπνου.

Οί Κοζανίτες, πολλά πήρανε από τούς Βιεννέζους και τούς Γερμανούς, άγνωστον ακόμη απομένει στην ιστορία τῶν λαῶν, ἄν και οι Βιεννέζοι έμαθαν τά... σκόρδα, από τούς Κοζανίτες.